

Как освен децата да върнем в класните стаи и смисъла от ученето

Данните за отпадащи ученици и ниската им мотивация да развиват своя потенциал в училище са дълбоко притеснителни. По време на втората си изнесена среща през месец октомври *Професионална общност за приобщаващо образование* си зададе въпроса „Къде грешим всички?“ и въпросите се оказаха повече от отговорите. Обобщихме своите наблюдения и събудихме своята чувствителност да анализираме и реагираме своевременно на тревожните сигнали около нас.

Децата – къде е границата между *искам* и *трябва*?

Как децата учат? Могат ли днешните деца да учат по стар начин. Прекаляваме ли с питането към децата какво им е забавно в живота. Децата трябва да разбират кое и защо е важно и едва след това да могат да избират кое и как да им е интересно и да носят отговорност за него. Децата трябва да бъдат питани какво чувстват и едва след това какво искат, защото само когато те са наясно с автентичните си чувства, те могат да искат смислени и важни за тях неща, а не прищевки. Родителите и учителите постоянно се опитват да правят живота на децата интересен, а това е отговорност на децата. Но когато възрастните им налагаме какво да учат и какво да правят, маскираме вината си за подменения избор с наградата на шоуто. Опитваме се да ги накараме да искат да научат това, което според нас е важно, като ги убеждаваме колко забавно ще е за тях.

Какви задачи преследва училището – то ще забавлява децата или има резултати за постигане? Всъщност няма противоречие между двете. На децата им е скучно, не когато няма шоу, а когато преподаването не може да възбуди естествения им интерес към новото и когато не разбират връзката между това, което учат и собствения им свят. Учителите следва да реферират всяко знание защо се изучава, за какво може да им послужи. За децата е важно да създават контексти с наученото и да умеят да се съпоставят с този контекст.

Какво децата трябва да учат? Трябва да развиваме не само академични умения в децата, но и т.нар. преносими умения (термин на Тимоти Бътлър), които им помагат да живеят и работят с другите, да познават по-добре себе си, своите силни страни и слабости. Въвеждането на модел на преподаване, който стимулира активността и креативността на учениците, и развива техните социални умения – като ефективно общуване, работа в екип, предприемчивост,

отговорност към групата и т.н., прави учебните занятия по-привлекателни, а учениците по-конкурентноспособни след завършване на училище.

Как подкрепяме децата? Децата не винаги се чувстват достатъчно подкрепени и разбрани. Философията на приобщаващото образование е насочена към откриване на специфичната нужда от подкрепа и прилагане на механизми тя да бъде предоставена. Каквито и механизми обаче за разпознаване на нуждата от подкрепа у всяко дете да имаме, не можем да бъдем истински подкрепящи без естественото човешко свързване. „Отпадането“ действа отвътре-навън и за да можем да подкрепяме децата, следва да видим какво в нас самите – преподаватели, учители, родители, специалисти е отпаднало, е пренебрегнато или е потиснато, докато общуваме с детето. Процедурите и механизмите, извадени от контекста на топлите човешки отношения, лесно могат да бъдат формализирани и изпразнени от съдържание.

Родителите – пречат или помагат?

Най-заstrasени от отпадане са децата на родители, които са разположени в двете крайности на оста преобгрижване-неглижиране.

Родителите, които преобгрижват децата си и постоянно ги спасяват от трудностите им, отнемат възможността да учат. Случва се дори родители да пишат домашните на децата си, за да са перфектни. Така те изземват възможността на децата да имат собствени успехи като напълно „кастрират“ самоинициативата им. И това е много остра тенденция. Тези деца отпадат от процеса на учене и търсят изява извън училището.

От друга страна, родителите, които не оценяват важноста на образованието за бъдещето на децата си, не могат да мотивират в достатъчна степен децата да полагат усилия и да учат. Децата, които най-често отпадат, са деца на родители с нисък социален и образователен статус и на родители с ниски очаквания. В тези случаи учителите са единствените, които могат да заместят родителите в мотивацията на децата. Родителите, които нямат капацитет да разбират, имат нужда от много насърчения и то без да се отчайваме от липсата на значима промяна у тях. Трябва да се работи директно и индивидуално с родителите, за да разберат колко е важно детето да учи и да напредва.

Родителите са голям ресурс в подкрепа на училището и работещите на места обществени съвети го доказват. Не всички родители могат да бъдат привлечени за каузата на образованието по един и същ начин. Родителските срещи могат да бъдат тематични, да се провеждат на нетрадиционни места или родителите да участват в различни формати – работа по групи, решаване на казуси. Пътищата

към родителите са много, но най-важна за тях остава добронамерената и своевременна обратна връзка за тяхното дете.

Учителите – трябва ли и могат ли да се променят?

Учителите предлагат образователна услуга и когато тази услуга е добра и адекватна на изискванията към преподаването, учениците и родителите ги уважават и следват.

Класно-урочната система е архаична, но учителят има свободата да преподава интересно и иновативно, да развива своята креативност и педагогически ерос, така че да бъде вдъхновяващ учител.

За да отговарят на съвременните изисквания към учителската професия, учителите имат нужда от подкрепа в сферите, в които се чувстват несигурни. И тази подкрепа следва да е организирана по позитивен начин – учителят, който търси подкрепа не е незнаещ и неможещ, а той е развиващ се и отговорен към средата.

Учебниците и учебните помагала, които се използват от учителите в процеса на обучение, е важно да бъдат адаптирани за деца и ученици с различни възможности – както надарени, така и със специфични образователни потребности и др. Това означава в авторския екип или към издателствата да има психолог, логопед или друг специалист, който има компетентности в областта на детското/ученическо развитие и способност за учене, за да бъде коректив на предложеното учебно съдържание. На практика сега такива няма. Разчита се единствено на методическата подготовка на авторите по съответния учебен предмет. Това не е достатъчно, за да се направи добър учебник. Затова има толкова критики за излишно учебно съдържание или прекалено трудно за възрастта. Ако учителят няма учебник, адаптиран за деца с различни възможности, той не знае как да преподава на различните деца и това води до несигурност и нежелание да работи с различните – не защото не иска, а защото не знае как.

Системата, вината или системната вина

Всеки казва „Има проблем. Но аз не съм виновен“. „Боренето на отпадането се превърна в търсене на вина – Кой е виновен, кой да обвиним?“ Търсим вина помежду си като колеги, между родители и учители, между учителите и специалистите, между институциите. Губим много време да се защитим от вината и да я прехвърлим на друг.

ПО за ПО

професионална общност за приобщаващо образование

„От това дете нищо не става“, „Нищо не може да се направи“. Ние допускаме, че ако нямаме отговор тук и сега, това означава, че отговор не съществува и ние нямаме отговорност да го търсим. Можем да се освободим от вината единствено по пътя на поемането на отговорност.

Имаме твърде големи очаквания към другите и когато те не се оправдават, ги обвиняваме, че не ни съдействат. Нито учителят, нито специалистът, нито родителят може да реши един труден казус сам. Важно е да приемем всеки един случай такъв, какъвто е, с всичките му особености и да говорим за него открито с всички замесени, да мислим заедно какво да направим.

Учителите и специалистите в училище са ужасени от очакванията на обществото, че всяко дете трябва да е приобщено, да постига академични резултати и те да имат готови отговори как това да стане тук и сега. Училището трудно понася ситуации на незнание. Решението рядко идва от готовото знание. Готовото знание се отнася за принципи, а ние търсим решения за изключенията. Можем да търсим работещи решения, само когато сме наясно, че няма откъде да ги получим на готово и те са резултат от гъвкавост и експериментиране в многоъгълника *учител-родител-дете-специалист-ръководство-общност*.

В заключение можем да обобщим, че като *Професионална общност за приобщаващо образование* ни се иска всеки път, когато изготвяме политики и механизми, да се връщаме отново към смисъла на общественото образование. *Какви възрастни искаме да станат нашите деца? Какво искаме да зная и могат? Какво искаме да им се случва, докато порастват? Удържането на смисъла ни предпазва да изчерпим енергията си за решаване на отделни проблеми и да загубим същината на ученето, а именно – разгръщане на всеки един и на всички заедно като едно цяло.*

Януари, 2018 г.